UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Toekomst in dialoog: Joep van Lieshouts eerste Mobile Home

Stigter, S.

Publication date
2019
Document Version
Final published version
Published in
kM : vakinformatie voor beeldende kunstenaars en restauratoren
License
CC BY-NC-SA

Link to publication

Citation for published version (APA):
Stigter, S. (2019). Toekomst in dialoog: Joep van Lieshouts eerste Mobile Home. *kM : vakinformatie voor beeldende kunstenaars en restauratoren*, *112*, 18-20. https://www.kunstenaarsmateriaal.nl/?km_artikelen=toekomst-in-dialoog-joep-van-lieshouts-eerste-mobile-home

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:10 Nov 2026

SANNEKE STIGTER **In 2020 is Joep van Lieshouts Mobile Home for Kröller-Müller een kwart eeuw oud. Het is dan dertien jaar geleden dat zijn eerste modulaire caravan van glasvezelversterkt polyester uitgebreid is onderzocht en ingrijpend gerestaureerd. Interviews van destijds met de kunstenaar en de toenmalig directeur van het museum gaan behalve over het ontstaan en de betekenis van het werk ook over mogelijkheden in de toekomst, ieder vanuit een eigen perspectief.**

Toekomst in dialoog: Joep van Lieshouts eerste Mobile Home

Bij restauratieonderzoek helpt het houden van interviews met betrokken personen om het levensverhaal van een kunstwerk in kaart te brengen. Inzicht in het maakproces kan helpen om het verschil tussen werksporen en schadeverschijnselen te helpen vaststellen. Daarbij is het niet alleen de kunstenaar zelf die daar iets over kan zeggen. Joep van Lieshout dekt zich zelfs in wanneer hem aan het begin van een interview naar het ontstaan van *Mobile Home for Kröller-Müller* (1995) wordt gevraagd: 'Ik heb een heel slecht geheugen, hè?' grapt hij dan.[1]

INTERVIEWSTRATEGIE

Of het nu waar is of niet, dit antwoord laat zien dat een kunstenaarsinterview niet de enige sleutel is om het maakproces van een werk te ontrafelen. Mogelijk is deze vraag ook te breed om een interview mee te beginnen. Een meer gerichte vraag is vaak makkelijker: 'beschrijf het werk eens' of 'wat zie je?'. Dan hoor je gelijk waar de geïnterviewde belang aan hecht, in eigen woorden bovendien. Zoiets kan ook helpen om iemand in gedachten terug te laten gaan in de tijd, net als direct vragen naar de tijd waarin iets is gemaakt overigens, of de locatie en betrokken personen.[2]

LEVENSVERHAAL

Naast een zorgvuldige interviewstrategie is het waardevol om meerdere mensen te interviewen om het levensverhaal van een kunstwerk echt goed in kaart te brengen. Verschillende betrokkenen werpen ieder een ander licht op bepaalde aspecten. Keuzen en wensen van belanghebbenden kunnen bepalend zijn voor de levensloop.

MODULAIRE CARAVAN

Evert van Straaten, voormalig directeur van het Kröller-Müller Museum, blijkt een cruciale rol te hebben gespeeld in de totstandkoming van het werk. Hij vertelt hoe hij tijdens een tentoonstelling bij galerie Fons Welters een tekening zag met het idee voor een modulaire caravan met 'slave units' aan een 'master unit'. Hij vroeg Joep van Lieshout gewoon wat het zou kosten om een dergelijk werk ook echt te realiseren. 'Heel praktisch en informeel.'[3] Deze achtergrond verklaart gelijk de titel van het werk: *Mobile Home for Kröller-Müller* (zie afb. 1 en 2). Je kunt zelfs zo ver gaan te stellen dat wanneer Van Straaten er niet om had gevraagd en in geïnvesteerd, het werk niet zou bestaan zoals het nu in de tuin van het Kröller-Müller is te zien. Niet veel later volgden er meer uitvoeringen gebaseerd op hetzelfde principe voor andere locaties en collecties.[4]

MASTER EN SLAVE UNITS

De 'master unit' is het middengedeelte van de caravan en rondom zitten zogenoemde 'slave units'. 'Slave units hebben een specifieke functie, een dienende functie', legt Van Lieshout uit. Zo zijn er een slaap unit, sanitaire unit of een keuken unit. Hij beschrijft ze als een kruising tussen een bij-ruimte en een meubelstuk, die op verschillende plekken aan de master unit kunnen worden geklikt. 'Dit concept laat klanten toe hun eigen toevoeging te bouwen of het uiterlijk te veranderen.'[5] De slave units kunnen zelfs apart worden opgesteld om onafhankelijk te functioneren als sculptuur. Toen het werk net in bezit was van het museum heeft Van

Noten

1 Sanneke Stigter en Lydia Beerkens, interview met Joep van Lieshout, 23 oktober 2007, Rotterdam. Archief Kröller-Müller Museum. Alle citaten komen uit dit interview, tenzij anders vermeld.

2 Zie 'Opening Questions', in: Lydia Beerkens, Paulien 't Hoen, Ysbrand Hummelen, Tatja Scholte, Vivian van Saaze, and Sanneke Stigter (red.), The Artist Interview for Conservation and Presentation: Guidelines and Practice, Heijningen: Jap Sam Books, 2012, p. 28.

3 Evert van Straaten over Mobile Home for Kröller-Müller van Joep van Lieshout, 12 oktober 2007. Gespreksnotities door Sanneke Stigter. Archief Kröller-Müller Museum. Alle verdere citaten komen uit dit gesprek.

4 Zie voor een overzicht de monografie: Jennifer Allen, Pierre Bouvier and Atelier van Lieshout (Rotterdam), Atelier Van Lieshout (Rotterdam: NAi Publishers, 2007).

5 Atelier van Lieshout, Atelier van Lieshout: A Manual, ed. by Piet de Jonge (Rotterdam: Museum Boymans van Beuningen, NAi, 1997), p. 140.

1, 2

Straaten de Sanitairy unit apart tentoongesteld waardoor het modulaire karakter van Van Lieshouts werk werd benadrukt.[6]
Dit is precies wat Van Straaten zo mooi vond aan het werk. 'Je kon ook elementen bijbestellen. Ik vond het interessant om een andere opvatting van beeldhouwkunst te laten zien in de beeldentuin. Het werk heeft een relativerend karakter met betrekking tot deze context.' Het werk heeft dus een belangrijke rol in de buitenbeeldencollectie van het Kröller-Müller Museum.

Het buitenleven van het werk eist echter zijn tol. Glasvezelversterkt polyester in de buitenlucht vereist intensief onderhoud.[7] Polyester boten krijgen om de drie jaar intensief onderhoud en om de tien jaar een nieuwe laag polyester. Dit ligt wat complexer bij kunstwerken, die schilder je niet zomaar over, zeker wanneer ze handgemaakt zijn en de materialiteit van een werk een belangrijke rol speelt. Het is bovendien van belang te weten wat de ideeën van de kunstenaar zijn over het wenselijke uiterlijk.

MINT CONDITION

Mobile Home for Kröller-Müller is net twaalf jaar wanneer we de kunstenaar vragen naar de toelaatbaarheid van tekenen van ouderdom (zie afb. 3). Het betekent dat er op het moment van het interview voor het eerst een gedachte over wordt geformuleerd, en dus voor het eerst een antwoord in deze richting wordt geconstrueerd. 'Ik denk dat een zekere patin niet erg is, dat is denk ik wel mooi.' Hij voegt er echter direct aan toe, 'maar als het lelijk wordt, als je letterlijk denkt, dat moet echt geschilderd…' En inderdaad, wanneer ik vervolgens vraag: 'Hoe zie je het over vijftig jaar?' dan antwoordt hij: 'Nou, ik hou er wel van als die in een soort mint condition is, dat het er gewoon goed en strak uitziet.'

Ik tast verder af: 'Tweehonderd jaar?' En dan blijft het lang stil. Herman de Jongh, medewerker van het eerste uur bij Aterlier van Lieshout, vult op een gegeven moment in: 'Binnen zetten.' Van Lieshout zegt nadenkend 'Ja…', maar blijft weer stil. De Jongh suggereert nog iets: 'Opnieuw maken?' Dan zegt Van Lieshout, 'Nee, nee…', en weer denkt hij verder. Dan stelt hij uiteindelijk, 'Nee, ik denk dat je wel mag zien dat 'ie oud is en gebruikt is, dat 'ie versleten en verkleurd is, maar hij moet er nog steeds bruikbaar uitzien. Hij moet er niet uitzien als een krot, dat alles schots en scheef is. Hij moet eruitzien alsof er gewoon tweehonderd jaar iemand in heeft gewoond en dat hij één keer in de tien jaar groot onderhoud gedaan heeft en een keer het dak heeft vervangen en een keer de ruiten heeft vervangen en een keer de gevel heeft geschilderd. Dus een beetje met zorg en liefde onderhouden.' Wanneer ik vervolgens vraag of het werk dan nog een buitenfunctie moet hebben, antwoordt Van Lieshout direct en stellig: 'Over tweehonderd jaar? Nee, wat mij betreft zet je hem gewoon meteen binnen', en voegt daar direct aan toe, 'maar daar hebben jullie geen ruimte voor.' 'Dat is een interessante opmerking', vervolg ik. 'Nee ik bedoel, kunst binnen staat altijd beter als kunst buiten', gaat hij verder. 'Omdat het dan meer kunst is?' 'Omdat het dan meer kunst is. Qua schaal is het anders. Binnen is het een overweldigend object en buiten is het gewoon een dingske wat er staat. In het Boymans heeft 'ie binnen gestaan, daar stond ie wel erg mooi.'

Van Straaten weet ook dat het werk binnen mag opgesteld, maar hij stelt dat het 'heel jammer zou zijn het hiertoe te beperken omdat het beeld dan nauwelijks meer kan worden gezien.' Om de praktische reden van beperkte binnenruimten gaat de voorkeur er naar uit het werk zodanig te restaureren dat het weer goed kan functioneren in de beeldentuin. Toch zijn er interessante dingen te overwegen, ingestoken door het gesprek met Van Straaten. 'Het werk hoeft niet per se als statisch object te worden beschouwd. Het idee van nieuwe elementen toevoegen hoort ook bij het werk. Het zou interessant zijn om de mogelijkheden van het verwisselen van de units te verkennen, omdat het nooit eerder is gebeurd.' Tegelijkertijd is er het besef en de verantwoordelijkheid van het museum om het 'eerste' Mobile Home van Van Lieshout te koesteren in zijn 'oorspronkelijke' staat. Om dit te waarborgen oppert Van Straaten het volgende: 'De eerste elementen zouden goed bewaard kunnen worden en apart geëxposeerd. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden tussen de 'master' en 'slave units', waarbij de master unit het altijd moet blijven 'doen', terwijl de slave units vervangbaar zijn.' Deze ideeën zijn waardevol, zeker nu er opnieuw gekeken moet worden naar groot onderhoud.

3

REFLECTIE

Beide interviews laten zien dat er gedachten worden aangewakkerd op het moment van het interview en daarmee ideeën worden gearticuleerd die voordien mogelijk alleen latent aanwezig waren. Na een interview kan er kritisch naar worden gekeken aan de hand van meerdere gesprekken en goed archiefonderzoek, om de gegevens die boven tafel komen, goed te kunnen duiden. Verschillende waardes, veelal gebaseerd op belangen, kunnen naast de realiteit van de praktijk invloed hebben op de besluitvorming over de toekomst van een werk. Het hangt er dus vanaf wie je spreekt waar de nadruk op wordt gelegd. Dit laat zien dat oral history met betrekking tot conservering en restauratie zorgvuldige analyse behoeft en een reflexieve houding, met name ook omdat de interviewer zelf sturend kan zijn. ●

6 Van Straaten is bij de Sanitary unit geportretteerd door Rien Zievold voor bij een interview door Lien Heyting, 'Eenmaal kijken is niet genoeg', NRC Handelsblad, 1 december 1995, Cultureel Supplement, p. 3.
7 Over de restauratieproblematiek zie: Sanneke Stigter, Lydia Beerkens, Henk L. Schellen en Sara Kuperholc. 'Joep van Lieshout's Mobile Home for Kröller-Müller: outdoor polyester sculpture in transit.' In J. Bridgland (Ed.), 15th triennial conference New Delhi, 22-26 September 2008: ICOM Committee for Conservation: preprints - Vol. 1. New Delhi: Allied Publishers, 2008. pp. 489-496.

Foto's
1, 2 Joep van Lieshout, Mobile Home for Kröller-Müller (1995). Glasvezelversterkt polyester, hout, polyurethaanschuim, glas, metaal, rubber. 325 x 1025 x 750 cm. Collectie Kröller-Müller Museum, KM 127.508 (foto: Sanneke Stigter/ Kröller-Müller Museum).
3 Stills uit interview met Joep van Lieshout door Lydia Beerkens en Sanneke Stigter, 23 oktober 2007, Rotterdam. Camera: Elisa Schöne/ Universiteit van Amsterdam.

Profiel
Joep van Lieshout (1963) studeerde aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam. Hij maakt objecten die zich bevinden op de grens tussen beeldende en toegepaste kunst. Sinds 1995 werkt hij onder de naam Atelier Van Lieshout.

Kunst & media

The Social Life of Materials

Adam Drazin and Suzanne Küchler (ed.)

ISBN 978 14 72592 644

304 pagina's

ca. € 19,-

Bloomsbury Academic

De omslag met enkele afbeeldingen in kleur doet vermoeden dat ook visueel de etnografische, antropologische benadering aan bod komt. De magere 24 illustraties in zwart-wit zijn dan ook een tegenvaller. Het is een studieboek met per hoofdstuk na een conclusie een duidelijke opgave van bronmateriaal en nootverwijzingen, eindigend met een uitgebreide index. In technisch opzicht valt er weinig van te leren. De eigenschappen van het materiaal in diverse culturele contexten staan centraal. Minstens net zo belangrijk wanneer het er om gaat een materiaal te kiezen. Een kunstenaar kent daar immers nauwelijks een beperking in en kan een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van 'Het Sociale Leven van Materiaal'.
De publicatie bestaat uit een aantal studies die vanuit de hele wereld afkomstig zijn.
Na een verkenning van de thematiek wordt ingegaan op de bibliotheek van materialen. Zowel fysieke collecties van gesorteerde materialen als de beschrijvingen in boekvorm hebben aandacht gekregen (helaas kM ontbreekt!).
Sommige onderwerpen zijn in ontwikkeling, zoals: wat betekent een "Fair Trade standaard voor goud" voor het publiek en de marketing? In andere hoofdstukken worden voorbeelden gegeven van presentaties en de (her)waardering van lokale producten. Kleur, geur, maakprocessen, enzovoort. Vele onderwerpen komen langs. Dat maakt het boek interessant. Er zal zeker iets in staan dat ook (ongemerkt) door de handen van de kM-lezer is gegaan.
Harald Schole

Glass! Love!! Perpetual Motion!!!

A Paul Scheerbart Reader

Diverse auteurs (Engelstalig)

ISBN 9780226203003

320 pagina's

€ 37,50

University of Chicago Press (2014)

De wereldtentoonstellingen rond 1900 met paviljoens van staal en glas houden bezoekers een beeld van een ongekende toekomst voor.
Glas! Love!! Perpetual Motion!!! is honderd jaar na de publicatie van het boek *Glasarchitectuur* in 1914 van auteur en kunstcriticus Paul Scheerbart (1863-1915) uitgegeven.
In het boek is de briefwisseling met architect Bruno Taut opgenomen. Foto's en tekeningen van het Glass House van Bruno Taut leveren extra informatie. Het Glass House met het caleidoscopisch dak is gebouwd voor de Cologne Werkbund Exhibition in 1914. Taut beschrijft het als een tempel van schoonheid en het staat voor een visie van een toekomstige wereld waar gebouwen uit gekleurd glas een nieuw tijdperk inluiden.
Scheerbart ziet eveneens een toekomst met het gebruik van glas, een utopisch materiaal (glazen bouwstenen, luchthaventerminals van glas, wolkenkrabbers die uitrijzen vanaf de zeebodem enzovoort). Hij geeft een gemotiveerde uitleg van de uitgebreide mogelijke toepassingen van glas. Een hoofdstuk bevat vele tekeningen gewijd aan het onderzoek naar de Perpetual Motion machine.
Ten slotte reflecteren diverse auteurs op het werk van de auteur en visionair.
Harald Schole

The Craft Reader

Glenn Adamson

ISBN: 978 1 84788 303 2

496 pagina's (hardcover)

ca. € 38,00

Berg Publishers

De Craft Reader is een lijvig en verrassend tekstboek. Een tekst van Anni Albers is te verwachten als het gaat over het 'ambachtelijke maken', maar - een essay van Karl Marx? Het boek wordt bij elkaar gehouden door de zinvolle rangschikking van teksten in hoofdstukken. Glenn Adamson schreef bij elke tekst een inleiding en commentaar. Zijn kritisch inzicht en kennis over het onderwerp geven – met de nodige humor – samenhang aan het begrip 'Craft' in de hedendaagse beroepspraktijk. Je kunt 'Craft' benaderen vanuit een waaier aan perspectieven: antropologie, sociologie, techniek en inderdaad de DIY-invalshoek. In de DIY-wereld is vooral de textiele 'craft' met de niet eerder geziene stortvloed aan magazines, boeken en online presence de meest vertegenwoordigde discipline. Economisch gezien is het de best verdienende! Het boek bevat een raamwerk van historische bronnen, dat nodig is om het begrip 'Craft' te definiëren. Daarnaast staan er diverse bijdragen in, zoals bijvoorbeeld 'Craft versus design: moving beyond a tired dichotomy' van R. Cardon. Het is zeker een handvat voor jonge ontwerpers, kunst- en academische studenten. Het boek sluit zeer goed aan bij de tendens dat bachelor- en masterstudenten van de kunstacademies steeds diepgaandere theoretische scripties afleveren en in de theoretische studie een gids kunnen gebruiken. De tijd die opgaat in de theoretische verdieping gaat echter wel af van de tijd en focus op het daadwerkelijke maken.
Monika Auch

De Hazelaar
ART SUPPLIES
Leverancier voor de beeldende kunsten en ambachten

Uit voorraad leverbaar:
Acrylic One *watergedragen harssyteem*
Bodymold *huidvriendelijk alginaat*
Calmix *aluminiumcement*
Duracast *weerbestendige gips*
Durastone *gietsteen*
Goerg & Schneider *kleimassa's*
Hebor *hartformgips*
Magma *keramisch programma*
Milliput *kneedbare epoxy*
Molda *gipssoorten*
Pliatex *natuurlijk latexrubber*
Prestia *gipssoorten*
Sculpture Block *vormschuim*
ShapeMe *boetseerwas & plastiline*
TecClay *prototype modelleermassa*
TeHa *elfenbeingips*
Vigo *modelgips*
Vinyflex *smeltrubber*
Wacker Elastosil *siliconenrubbers*

expositie bij HazArt
OLIVIER JULIA
solo tentoonstelling
1 t/m 21 december

Pimpelmees 1 - Soest
T. 0031 35 601 28 25
www.hazelaar.nl